

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Hrebeniuk Dmytro

BETWEEN UNIVERSALISM AND FRAGMENTATION: THE EVOLUTION OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS STANDARDS 225

Бугаєць Альона Сергіївна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА. 228

Бондарюк Ольга Олегівна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ. 230

Галат Владислав Ігорович

ЗАКОНОДАВЧА ЕВОЛЮЦІЯ СТАТТІ 25 КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО МІЖНАРОДНУ КУПІВЛЮ-ПРОДАЖ ТОВАРІВ: ВІД ПРОЄКТУ ДО СУЧАСНОГО ФОРМУЛЮВАННЯ 234

Жакун Маргарита Юріївна

ВОЄННА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ. 237

Івахненко Єлизавета Олександрівна

СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНИХ ТА ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У XIX – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ 241

Ковальчук Андрій Трохимович

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАГРОЗ 245

Омельченко Іван Ігорович

СТАНОВЛЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ. 248

Островерхий Олександр Олександрович

ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НАЙВИЩОГО КЕРІВНИЦТВА ДЕРЖАВИ ЗА ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ У XXI СТОЛІТТІ 251

Раздорозний Герман Юрійович

УЧАСТЬ АДВОКАТІВ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ 253

Редченко Ярослав Олександрович

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ. 255

Ругало Богдан Андрійович

ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ТА БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 259

Самойлюк Дмитро Геннадійович

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДОКАЗУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ 262

Taylor Alla Valeriivna

UNIVERSAL PERIODIC REVIEW AS A MECHANISM FOR MONITORING HUMAN RIGHTS IN ISLAMIC STATES 265

Фасій Анастасія Володимирівна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИМУСОВОГО ЛІКУВАННЯ В УМОВАХ ГУМАНІТАРНИХ КРИЗ: КОНВЕРГЕНЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА СТАНДАРТІВ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я 268

Чернявський Марк Віталійович

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН ЯК НОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ. 272

Ciornii Inesa

ANTARCTICA, HUMAN RIGHTS AND INTERNATIONAL LEGAL RESPONSIBILITY: UKRAINE'S LEGAL PERSPECTIVE FROM THE AKADEMIK VERNADSKY STATION 274

Ковальчук Андрій Трохимович
*Міжнародний університет (м. Одеса),
аспірант кафедри морського та міжнародного права*

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАГРОЗ

Збройне вторгнення російської федерації в Україну стало потужним сигналом для світової спільноти щодо необхідності переосмислення підходів до безпеки критичної енергетичної інфраструктури. Об'єкти енергетичного комплексу – електростанції, магістральні газогони, нафтопроводи, підстанції, лінії електропередач – не лише забезпечують функціонування економіки та суспільства, а й стають мішенями у гібридних та класичних військових операціях. Війна в Україні продемонструвала, наскільки руйнівними можуть бути удари по енергетичних об'єктах: вони спричиняють масштабні перебої з електропостачанням, порушують роботу критичних служб, призводять до гуманітарних криз та підбивають моральний дух населення. Це зробило захист критичної енергетичної інфраструктури не лише питанням внутрішньої безпеки, а й ключовою складовою міжнародної політики та співробітництва.

Міжнародне право чітко окреслює обов'язки держав щодо захисту цивільної інфраструктури під час збройних конфліктів. Женевські конвенції [1] та додаткові протоколи [2; 3] забороняють умисні напади на цивільні об'єкти, які не мають безпосереднього військового значення, і вимагають поваги до принципів пропорційності та розмежування. Незважаючи на ці норми, практика російських військових дій в Україні демонструє, що критичні об'єкти енергетичної інфраструктури досить часто стають цілями для нанесення ударів, що посилює роль міжнародних механізмів захисту, координації та відповідальності.

Стійкість енергетичних систем має транснаціональний характер: перебої в роботі інфраструктури однієї країни неминуче впливають на сусідні держави та міжнародні ринки енергоносіїв. Саме тому захист критичної енергетичної інфраструктури став важливою темою на рівні ООН, Ради Безпеки ООН, НАТО, Європейського Союзу та інших міжнародних організацій.

Організація Об'єднаних Націй відіграє фундаментальну роль у формуванні глобальних принципів безпеки критичних об'єктів. Через свою нормативно-правову базу – включно з Женевськими конвенціями та відповідними резолюціями Ради Безпеки ООН – ООН встановлює мінімальні стандарти поведінки під час збройних конфліктів, зокрема щодо захисту цивільної інфраструктури. Резолюція Ради Безпеки ООН № 1373 (2001) щодо боротьби з тероризмом закликає держави співпрацювати у протидії терористичним загрозам, що включає захист енергетичних об'єктів від актів саботажу [4].

ООН також сприяє міжнародному співробітництву шляхом створення платформ для обміну досвідом та рекомендаціями щодо оцінки ризиків, організації

охоронних заходів та зміцнення потенціалу держав у протидії загрозам. Програми та агентства ООН, зокрема Програма розвитку ООН та спеціалізовані організації, активно займаються питаннями стійкості критичних секторів до зовнішніх викликів.

НАТО – здійснює одну з найактивніших ролей на міжнародній арені у сфері фізичного захисту критичної інфраструктури. У своїй Стратегічній концепції НАТО 2022 року Альянс визначає захист критичної інфраструктури як невід’ємну частину колективної оборони [5]. Це означає, що у разі серйозних кризових дій проти об’єктів енергетичної інфраструктури держав-членів НАТО, Альянс розглядає це як загрозу безпеці всього блоку.

У контексті війни в Україні особлива увага приділяється тому, що енергетичні об’єкти можуть стати цілями не лише регулярних військ, а й гібридних агресорів і терористичних угруповань, які діють за підтримки третіх сторін. НАТО спрямовує зусилля на:

- розбудову потенціалу країн-членів і партнерів щодо розробки планів фізичного захисту об’єктів;
- організацію регулярних спільних навчань із захисту критичної інфраструктури у складних умовах;
- підвищення інституційної спроможності держав для координації цивільних і військових структур у надзвичайних ситуаціях;
- розбудову механізмів обміну розвідувальною інформацією, що дозволяє попереджати атаки на критичні об’єкти.

Для України та країн Східної Європи партнерство з НАТО стало важливим елементом у створенні системи раннього попередження та безпеки енергетичних мереж, особливо в умовах активних військових дій.

Європейський Союз забезпечує захист критичної енергетичної інфраструктури через законодавчі ініціативи та рамкові програми співпраці між державами-членами. У ЄС прийняті комплексні підходи, що поєднують оцінку ризиків, фізичну безпеку об’єктів, екстрене реагування та координацію міжурядових структур.

Програма ЄС з захисту критичної інфраструктури (European Programme for Critical Infrastructure Protection – EPCIP) передбачає створення механізмів взаємодії між державами-членами щодо оцінки загроз, розробки стандартів безпеки та планів дій на випадок криз [6]. Директива про захист критичних інфраструктур (Critical Infrastructure Directive – ECI Directive) зобов’язує країни-члени:

- ідентифікувати національні критично важливі об’єкти, включно з тими, що належать до енергетичного сектору;
- розробляти національні плани оборони та захисту об’єктів;
- забезпечувати обмін інформацією про загрози між державами-членами та компетентними органами;
- впроваджувати спільні протоколи реагування на випадок загроз фізичного характеру [7].

Ці механізми є орієнтирами для України та інших країн у побудові власних систем захисту. Крім того, ЄС активізував свою підтримку після повномасштабного вторгнення, співпрацюючи з Україною у відновленні енергетичних об'єктів, адаптації законодавства до європейських стандартів та координації цілей захисту.

Помітну роль також відіграють регіональні організації, такі як Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), яка займається питаннями безпеки кордонів, роззброєння та перешкодження терористичним загрозам, що мають потенціал впливати на енергетичну інфраструктуру. ОБСЄ сприяє розробці рекомендацій і стандартів, які допомагають державам координувати зусилля у сфері інформаційного обміну та моніторингу ситуації на місцях.

Незважаючи на значний прогрес, міжнародне співробітництво у сфері захисту критичної енергетичної інфраструктури стикається з низкою проблем. Відсутність єдиної глобальної стратегії може спричиняти дублювання зусиль, а різні підходи до класифікації об'єктів та оцінки ризиків ускладнюють координацію. Правові бар'єри та відмінності у національних системах можуть сповільнювати прийняття узгоджених рішень. Геополітична напруга між великими державами впливає на готовність до співпраці, а обмежені ресурси окремих країн зменшують їхню спроможність ефективно протидіяти загрозам такого масштабу.

Попри складнощі, перспективи міжнародного співробітництва у сфері захисту критичної енергетичної інфраструктури залишаються важливим пріоритетом. Подальший розвиток має ґрунтуватися на:

- зміцненні міжнародного права щодо захисту цивільної інфраструктури під час збройних конфліктів;
- створенні єдиних стандартів та рекомендацій для оцінки ризиків та охорони об'єктів;
- розбудові механізмів координації між державами, міжнародними організаціями та приватним сектором;
- адаптації національних систем безпеки до міжнародних механізмів реагування;
- підвищенні довіри та обміну інформацією між державами щодо загроз та потенційних сценаріїв атаки.

Активна участь міжнародних організацій, комплексний підхід до захисту та тісна співпраця між державами дозволяють формувати систему, здатну протистояти як традиційним загрозам, так і сучасним викликам XXI століття.

Список використаних джерел:

1. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text.
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text.

3. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text.

4. Resolution 1373 (2001). Adopted by the Security Council at its 4385th meeting, on 28 September 2001. URL: [https://docs.un.org/en/s/res/1373\(2001\)](https://docs.un.org/en/s/res/1373(2001)).

5. Стратегічна концепція НАТО – 2022. Ухвалена главами держав і урядів на Мадридському саміті НАТО 29 червня 2022 року. URL: <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/publications-and-reports/strategic-concepts/2022/290622-strategic-concept-ukr.pdf>.

6. European Programme for Critical Infrastructure Protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/european-programme-for-critical-infrastructure-protection.html>.

7. Council Directive 2008/114/EC of 8 December 2008 on the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/114/oj/eng>.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, критична енергетична інфраструктура, тероризм, міжнародне право, НАТО, ООН, ЄС.

Key words: international cooperation, critical energy infrastructure, protection against military threats, terrorism, international law, NATO, UN, EU.

Омельченко Іван Ігорович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри міжнародного та європейського права*

СТАНОВЛЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ

Принцип пропорційності є однією із найважливіших, але водночас складних правових норм у міжнародному гуманітарному праві. Його корені сягають ранніх спроб регулювати ведення війни, відображаючи стійке прагнення людства зменшити страждання, спричинені збройними конфліктами. З часом принцип пропорційності еволюціонував від моральної настанови до кодифікованої правової норми, що закріплена у договорах, звичаях міжнародного права та міжнародному кримінальному праві. Його розвиток відображає трансформацію способів ведення війни, правової філософії та гуманітарних пріоритетів, особливо в умовах сучасних конфліктів, де межа між комбатантами та цивільними часто розмивається.

Хоча сучасний принцип пропорційності формально не був закріплений у міжнародному праві до середини XX століття, його філософські передумови простежуються значно раніше. Ранні військові кодекси та посібники неявно ві-